

Vältorkad och välputsad timotejfröodling i Dalsland

På Dalboslätten i Dalsland har man mångårig tradition och erfarenhet av timotejfröodling. Uno Carlsson, Säby, satsar på grödan ekologiskt och lägger stor vikt vid effektiv odling och torkning.

Ska man berätta om timotejfröodling då är det bara en sak som gäller: Dalboslätten i Dalsland. Historiskt sett en riktig timotejbygd vilket gäller i högsta grad än i dag. Man är framåtsträvande genom att nu även ha en omfattande ekologisk timotejfröodling och då har man stor nytta av sitt påbrå.

– Jag har ärvt mitt fröodlingsintresse efter pappa. Och när flera kollegor i bygden talade sig varma för odlingen så ställde även jag om till ekologiskt, berättar Uno Carlsson.

Mitt på slätten driver han 220 hektar ekologisk odling. En femtedel av dessa är timotejfrö. I år kommer det att sköras 46 hektar på egna och arrenderade gårdar. Huvudgården heter Säby och ligger mellan Brålanda och Mellerud.

Femte skörden. Om några veckor ska Uno Carlsson ta femte fröskörden från denna föredömligt ogräsfria timotejfröodling. I bakgrunden gården Säby belägen på Dalboslätten i Dalsland.

Egen torkteknik

En etablerad fröodlingsverksamhet har egentligen ingen början och inget slut. På samma gång jobbar man med insådder, förstaårsvallar, äldre vallar, skörd, frö i lager och så vidare. Det känns därför inte onaturligt att börja berätta om torkningen av fröet. Inte minst med tanke på betydelsen av att det hanteras ordentligt. Och det kan man verkligen säga att det görs på Säby.

– Förr i tiden körde vi fröna i lådor till Trollhättan och det var ofta ett stort vågspel om fröna skulle ta värme och tappa grobarhet. Så jag har satsat på bra torkkapacitet med flera olika tekniker, säger Uno Carlsson entusiastiskt.

Teknikerna det handlar om är:

- Torkkärra
- Planbottentork
- Lastbilsvagn med torkkassetter

Torkkärran är en ombyggd lastbilsvagn och byggdes av en granne under tidigt 1980-tal. Fläkten blåser i ett tio till femton centimeters rum mellan vagnsbotten och golvsveperplåten som fröna ligger på. Man kan torka upp till 120 centimeters höjd. En nackdel med denna lösning är att vagnen inte kan användas till annat än frö och spannmål så därför konstruerade Uno Carlsson för tio år sedan en mer flexibel lösning där det fasta golvet ersattes med löstagbara torkkassetter.

– Jag behövde en vagn till och eftersom de kostar ganska mycket pengar hittade jag en lösning där jag kunde använda den till mer än frötorkning, säger Uno Carlsson

Nackdelen är att det blir mer arbete med att ställa om vagnen och att det rinner ner frön mellan sektionerna. Men fördelarna överväger trots allt.

Trotjänande torkkärra. Lastbilsvagn ombyggd till mobil frötork med maximal torkhöjd på 120 centimeter. Fläkten syns fast monterad i framlemmen, i botten en golvsveperplåt.

Den tredje och största torken är en planbottentork som fungerar bra till mycket, inte minst ängssvingelfrö. Torken är helt nedgrävd och därför mycket rationell. Golvet är körbart i den stora maskinhallen, även fläktarna och torktrumman är nedgrävda för att utnyttja ytorna på bästa möjliga sätt. Det ligger mycket entusiasm och kraft bakom dessa konstruktioner.

Torkteknikerna kompletterar varandra på flera sätt. De nyskördade fröna hamnar

Torkkassetter. Uno Carlssons egen konstruktion med löstagbara kassetter till en kombinerad tork- och vanlig vagn.

först i någon av vagnstorkarna. Men som alla känner till måste fröna röras om med jämna mellanrum och då läggs de tillfälligt på planbottentorken. På så sätt kan relativt stora mängder frö med varierande vattenhalter torkas säkert och rationellt oavsett skördeteknik och årsmån.

Flera tröskalternativ

Innan fröna kommer in på torken så ska de skördas och här har Uno flera olika skörde-metoder att ta till. Om grödan är jämn så brukar han direktskördas. Om grödan är ojämn tröskas timotejen två gånger. Vid första tillfället tröskar man då ur så lätt som möjligt med stort slagskoavstånd och lågt cylindervarv. Efter cirka en vecka är det dags för en andra tröskning – under förutsättning att man kommit ihåg att släppa hacken...!

Avgörandet huruvida en andra tröskning ska tillämpas sker ofta genom ett besök i tanken. Om det är för mycket ax och gröna kärnor är det ett tecken på att grödan mognat alltför ojämnt. Ett tredje alternativ som Uno Carlsson sneglar på är strängläggning som framförallt i kombination med pickupbord verkar vara ett bra alternativ.

Fri etablering

Tiderna för långsiktig planering av grödor och växtföljder är dåliga just nu. Ekonomin ändras och prissättningen är friare. Samtidigt innebär ekologisk odling större variation fälten emellan inte minst för ogräsförekomsten.

– Det som styr placeringen av min timotejfröodling är bland annat ogräsförekomsten, säger Uno Carlsson.

Är grundförutsättningarna bra med lite rotogräs då kan timotej- eller ängssvingelfrö vara intressant. Val av insåningsgröda är inte heller den given utan beror på många olika faktorer. Under åren har timotejen därför satts in i flera olika grödor som t.ex. höstvetete, ärter, råg och havre. Försevad sådd har tillämpats, men eventuellt kommer insåningsgröda och timotej att sås samtidigt framöver.

Nötflyt

Under tre av de senaste fyra åren har nötflyt använts som kvävekälla. I månadsskiftet april/maj sprider Uno Carlsson cirka 25 ton per hektar med en hyrd gödseltunna. Han odlar sorten Grindstad som är ganska tidig varför kvävet borde spridas tidigare på frosten men risken för frysning i slangarna är alltför stor. År 2004 provade han Benmjöl 900 kilo per hektar, något han inte är fullt tillfreds med. Fortsättningsvis blir det nötflyt inköpt av grannen.

Välputsad gröda

Uno Carlsson låter alltid skörderester och halm ligga kvar och lägger ganska mycket engagemang i putsning och spridning av halm och boss. Han putsar snarast efter skörden så djupt som möjligt. Äldre vallar kan behöva ytterligare en putsning senare på hösten. För att få bästa resultat så kopp- lar han ihop ett ekipage bestående av en frontmonterad och en sidomonterad rotor- putsare. Därigenom arbetar putsarna alltid i orörd gröda som inte tryckts ner av traktor- däck.

Skörd ekologiskt timotejfrö, kg/ha.

2004	208
2003	410
2002	607

Underjordisk tork. För att spara plats i maskinhallen grävdes fläktkulverten ner drygt två meter under mark. Fyra kraftiga fläktar används och till vänster i taket skimtar öppningarna där luften torkar fröna. Dessa öppningar täcks med plankor beroende på torkbehovet.

FAKTA SÄBY

Odlare: Uno Carlsson

Areal: Totalt brukas 220 hektar varav 80 hektar på Säby.

Övergång: Omställning under 2000-2002.

Motiv för timotejfröodling: 1) Bra avbrottsgröda, 2) Lönsam – har i alla fall varit det de senaste åren, 3) Medför bra arbetsfördelning

Viktigt att tänka på: fältet måste vara väl förberett med så lite roto-gräs som möjligt.

Framtiden: Bra efterfrågan borgar för fortsatt satsning som det ser ut när detta skrivs (hösten 2005), men prisbilden är osäker.

Artilleriet redo. TimotejfrövalLEN putsas med en frontmonterad (t.v. på bilden) och en sidomonterad rotorslätter (t.h.). Kapaciteten blir hög och resultatet bra tack vare att delar av grödan inte tryckts ner av traktor- däck.